

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	7/2	2004	75-89
----------------------------	-----	------	-------

M.Ö. II. BİN'DE BİR ANADOLU ŞEHİRİ “Aliaša”

Remzi Kuzuoğlu*

ÖZET

Anadolu'nun en eski yazılı belgeleri olan Kültepe tabletleri M.Ö. II. bin yılın ilk yarısına dair Anadolu'nun tarihi coğrafyası hakkında önemli bilgiler vermektedir. Belgelerde yüzlerce yer adı geçmesine rağmen bugün sadece Kültepe-Kaniş ve Boğazköy-Hattuş yerleri kesin olarak tespit edilmiştir. Çünkü çiviyazılı bu belgeler şehirlerin lokalizasyonuna yönelik son derece kısıtlı bilgiler vermektedir. Ayrıca, belgelerde yer adlarının dışında geçen diğer coğrafi terimler de çok az sayıdadır. Sadece birkaç yerde nehir ve dağ isimleri kayıtlıdır.

Çalışmada yayınlanmış bir, yayınlanmamış dört Kültepe tabletinin verdiği bilgiler ışığında, Eski Anadolu şehirlerinden biri olan “Aliaša” hakkında, hem şehrin birtakım özelliklerinin tespitine hem de lokalizasyonuna yönelik bazı yorumlar getirilmektedir.

Anahtar sözcükler: Kültepe-Kaniş, Eski Asur Dönemi, yer adı, Eski Anadolu, lokalizasyon

ABSTRACT

“Aliaša”, An Old Anatolian City in the Beginning of the IInd Millennium B.C.

The oldest written documents of Anatolia, mainly those of the Kültepe tablets, give us information about the

* Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, kuzuoglu@hotmail.com

Anatolian historical-geography of this period. Although hundreds of place names are recorded in the texts, only Kültepe-Kaniš and Boğazköy-Hattuš have been exactly identified. The reason for this failure seems to be that the tablets give us very little information about the localization of the cities. Moreover, the geographical terms are insufficient in number and recorded less than the place names. The river and mountain names are mentioned only in a few texts.

In this article, it is intended to bring in some new comments on Aliaša concerning its various features especially localization in the light of one published and four unpublished Kültepe tablets.

Keywords: Kültepe-Kanish, old Assyrian period, place name, old Anatolian, localization

M.Ö. II. binyılın ilk yarısına dair Anadolu'nun tarihî coğrafyası hakkında en önemli bilgileri Kültepe metinlerinden edinmekteyiz. Bugün sayıları 25.000'e yaklaşmış olan çiviyazılı bu belgeler, Hitit yazılı kaynaklarının aksine, o dönemdeki Anadolu'nun tarihî coğrafyası ile ilgili kısıtlı bilgiler vermektedir. Son yıllarda Eski Asur metinleri üzerinde yapılan araştırmalar¹ ile bu devir Anadolu tarihî coğrafyası hakkında önemli yeni bilgilere ulaşılmıştır. Fakat tarihî coğrafya araştırmalarının hâlâ çözülmesi gereken problemleri bulunmaktadır. Nitekim metinlerde irili ufaklı yüzlerce yer adı geçmesine rağmen, bugün sadece Kültepe-Kaniš ve Boğazköy-Hattuš eşitliği kesin olarak kabul görmektedir. Belgeler sadece şehirlerin bir takım özelliklerinin tespitini mümkün kılmaktadır. Lokalizasyona yönelik bilgiler son derece kısıtlıdır. Ayrıca, tüccarların ekonomik maksatlarla düzenledikleri bu belgelerde yer adlarının dışında geçen diğer coğrafi terimler çok az sayıdadır. Öyle ki, binlerce metnin sadece birkaçında nehir² ve dağ³ isimleri zikredilmektedir.

¹ Bilgiç 1946: 381-423; Orlin 1970: 73-113; Nashef 1991: 1-160; Bayram 1994: 211-234; Bayram 1997: 41-66; Kuzuoğlu 2000: 325-334; Günbattı 2002: 79-87. Gökçek 2004: 151-164.

² ICK II 156: ²⁾ *i-na ša-pa-at na-ri-im i-na Za-al-pá* "Zalpa'da nehrin kenarında"; I 469: ⁴⁾ *i-na Ha-áb-nu-uk [i-na] ša-pá-at na-ri-[im]* "Habnuk'ta nehrin kenarında". Kt. n/k 187 ve n/k 541: ¹⁾ *i-na ša-pa-at Hu-ma-tim* "Humatum (nehri'nin) kenarında" (Bayram 1997: 60); Kt. n/k 715: ¹⁾ *A-šur-ni-šu / iš-tù Hu-ma-tim* "Ašur-nišu Humatum'da" (Bayram 1997: 60).

³ Kt. r/k 1: ³⁰⁾ *Ku-ru-ša-i-a i-na ša-du-im* ³¹⁾ *ú-šu-bu-ma* "Kurušsa'hlar dağda oturacaklar ve ..." (Bayram 1994: 218); CCT II, 11a: ¹⁷⁾ *i-ša-du-im Ma-a-ma* "Mama Dağlarında"; CCT 6, 40b: ¹⁾ *iš-tù qá-áb-li-[im ša] ša-du-im* ⁴⁾ *a-di*

Çalışmamızda, Eski Anadolu şehirlerinden biri olan Aliaša'nın lokalizasyonu ile ilgili, Hititçe kaynaklardan edinilen bilgilerin de ışığında, ortaya konan görüşleri ele alarak değerlendirmelerde bulunacağız. Bu yer adı, daha önce yayınlanmış 1 metinde ve ilk defa burada ele alınacak 4 belgede geçmektedir. Önemlerine istinaden yayınlanmamış 3 belgenin tamamının transkripsiyonunu, diğer belgenin ise, ilgili kısımlarını kullanacağız⁴.

Aliaša adına ilk kez Dercksen 1996: 138 n. 431'de rastlamaktayız. CCT II, 29'da geçen bu yer adını Dercksen:³⁶⁾ URUDU *a-na A-li-a-ša*³⁷⁾ *a-bu-kam* şeklinde değerlendirilmiştir. Aliaša, kaydedildiği metinlerin tamamında *A-li-a-ša* yazılımlıyla geçmektedir.

Aliaša, belgelerde daha çok bakır ticareti ile ilgili olarak zikredilmektedir. Elimizdeki metinlerden bir kārūm veya wabartum teşkilatına sahip olduğu tespit edilemeyen bu yer adı, Eski Asurca ve Hititçe metinlerde geçen bazı şehir adlarıyla yazılım bakımından benzerlik göstermektedir. İsim, Kültepe belgelerinde geçen Āl-Iaša⁵, Hititçe metinlerde geçen Alaša⁶, Ališa⁷, her iki dildeki metinlerde kaydedilen ve Kıbrıs ile bir tutulan Alašija⁸ ve Hitit Hiyerogliflerinde geçen Alaisa⁹ ile karşılaştırılabilir.

Yer adının geçtiği ve kısmen ele aldığımız metinler:

a. Konumuzla alakalı sunacağımız ilk belge CCT 2, 29'dur. Ah-šalim adlı şahsın Puzur-Aššur'a yazdığı ve bakırla ilgili ödemeleri konu alan belgede, Aliaša'ya sevk edilen bakırdan bahsedilmektedir:³⁶⁾ URUDU *a-na A-li-a-ša*³⁷⁾ *a-bu-kam*, "bakır Aliaša'ya sevkettim" denmektedir.

b. Çeşitli şahıslara yapılan bakır ve gümüş ödemeleri gösteren Kt. n/k 1492 numaralı belgede, bakırın Kula adlı şahıs ile (birlikte)

Ha-zu "Dağ arasından Hazu'ya kadar"; Kt. j/k 97: 47) *ša-du-a-am / Ĥu-ma-nam* "Humanam (Amanos) Dağları" (Günbatı 1997: 143); Kt. g/k 220: 28) *i-na SA.TU ša Ĥa-qá* "Haqa dağ(lar)ında" (Günbatı 2002: 81); Kt. 00/k 6: 2) KUR *A-áš-kà-[šī]-pá* "Aškaşıpa dağı" (Günbatı 2004: 251).

⁴ Konumuzla ilgili yayınlanmamış belgeleri kullanmama izin veren Prof. Dr. Sebahattin Bayram ve Prof. Dr. Salih Çeçen'e teşekkür ederim.

⁵ Nashef 1991: 6

⁶ del Monte-Tischler 1978: 6.

⁷ del Monte-Tischler 1978: 8-9; del Monte 1992: 3.

⁸ del Monte-Tischler 1978: 6; del Monte 1992: 2; Günbatı 1997: 140.

⁹ Savaş 1998: 176.

Aliaša'da alınacağı belirtilmektedir. Metinden, ödemelerin kimin tarafından yapıldığı anlaşılammaktadır. ²⁾10 *ma-na* URUDU KI *Ku-la / i-na* ³⁾*A-li-a-ša i-lá-qé-ú*, "10 mina bakırı Kula ile (birlikte) Aliaša'da alacaklar".

Yer adının geçtiği ve tamamını ele aldığımız metinler ise aşağıdadır:

1. Kt. n/k 336 nolu belgede, Aššur-imitti adlı şahıs Hurašanum'dan Tawinia'ya girdiği gün kendisinin bulunduğu yere gelmesini istemektedir. Ayrıca, *lulûm* (antimon) madeni ile ilgili olarak, 10 gün için bağlantı yapmış olduğunu belirterek, Aliaša'ya 10 güne kadar ulaşmaması durumunda, ticarî malını bırakıp kendisinin bulunduğu yere gelmesini istemektedir.

Kt. n/k 336

	<i>um-ma A-šur-i-mi-ti</i>
	<i>a-na Hu-ra-ša-nim</i>
	<i>qi-bi-ma</i>
	<i>a-pu-tum i-na</i>
5	<i>u₄-mi-im ša a-na</i>
	<i>Ta-a-ni-a</i>
	<i>té-ru-bu / té-eb-a-ma</i>
k.	<i>a-tal-kam</i>
ay.	<i>ù lu-la-am</i>
10	<i>2 ma-na ù 3 ma-na</i>
	<i>a-na 10 u₄-me</i>
	<i>ra-ku-sà-ku / šu-ma</i>
	<i>a-dí / A-li-a-ša</i>
	<i>kà-ša-dí-kà 10 u₄-me</i>
15	<i>im-ta-la / i-na</i>
	<i>A-li-a-ša-ma</i>
k.	<i>ú-nu-ut-kà</i>
	<i>e-zi-ib-ma</i>
sk.	<i>té-eb-a-ma</i>
20	<i>a-tal-kam</i>

Tercüme: ¹⁻³⁾ Aššur-imitti, Hurašanum'a şöyle der: ⁴⁻⁸⁾ Lütfen, Tawinia'ya girdiğin günde kalkıp buraya gel. Ayrıca ⁹⁻¹⁰⁾ 2 mina veya 3 mina'lık *lulûm* ile ilgili (olarak) ¹¹⁻¹²⁾ 10 gün için bağlantı yapmış

bulunuyorum. Eğer ¹³⁻¹⁵⁾ sen Aliaşa'ya ulaşana kadar 10 gün geçerse ¹⁶⁻¹⁸⁾ Aliaşa'da ticarî malını bırak ve ¹⁹⁻²⁰⁾ kalkıp buraya gel.

str. 5-6: *a-na Ta-a-ni-a*: Kültepe metinlerinde *Ta-am-ni-a*, *Ta-wi-ni-a* ve *Tü-wa-ni-a* şeklinde farklı yazılışları olduğunu bildiğimiz Tawinia şehrinin yeni bir yazılışıdır. Eski Asurca metinlerde ilk defa rastladığımız bu farklı yazılış, Hititçe bir belgede (KBo XXV 167, 3') ^{URU}*Ta-a-ni-a* şeklinde, metnimizdeki yazılışıyla görülmektedir¹⁰.

str. 9: Kültepe belgelerinde nadir geçen madenlerden biri olan¹¹, Babil ve Asur metinlerinde de görülen *lulûm* için AHw 562 a'da "maden cevheri (?)", CAD L 243a'da ise, "antimon, rastık taşı" anlamı verilmektedir. Fiyatı, kalitesi ve kullanım alanı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığımız *lulum*'un bakır alaşımında kullanıldığı düşünülmektedir¹².

2. Konumuzla ilgili bir diğer belge olan Kt. n/k 1307, değişik bakır türlerini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Ayrıca, metnin 8. satırında görülen Taşa yer adı, Kültepe belgelerinde ilk defa geçmektedir.

Kt. n/k 1307

1 ½ *ma-na* URUDU SIG₅
a-na A-lá-ḫi-im
 1 *ma-na* URUDU SIG₅
a-qá-ti-šu 2/3 *ma-na* URUDU
 5 *ši-ku-um a-na ra-bi₄-ši-im*
 6 GÍN URUDU SIG₅ *mu-şú-šu*
i-na A-li-a-ša
 4 GÍN *i-na Ta-ša-a*
 k. *É ub-ri-šu a-na-ku-ma*
 ay. 10 *a-pu-ul*
 2/3 *ma-na* URUDU
ta-ši-a-ti-im ¼ GÍN
a-na ša ma-ša-ra-tim

¹⁰ Bu yer adının Hititçe yazılışları için bkz. del Monte-Tischler 1978: 416-417; del Monte 1992: 167.

¹¹ Lulium ile ilgili metinler; CCT III, 27b-28a: ³⁰⁾ AN.NA *ša a-na lu-li-im* ³¹⁾ *ta-di-na-ni*; CCT III, 37a: ¹⁴⁾ 12 GÍN *a-lu-li-i[m]* ¹⁵⁾ *ni-lá-qé-ú*; KTS, 7a: ⁴⁾ *a-na lu-li-i-ká a-na* ⁵⁾ 1 GÚ^{im} 20 *ma-na* TA ⁶⁾ *iḫ-lu-lu*; I 520: ¹⁵⁾ 1 GÚ URUDU *ši-ki-im* ¹⁶⁾ *ù* 18 *ma-na lu-li-im* ¹⁷⁾ ½ *ma-na* 3 GÍN KÙ.BABBAR *ni-il₅-qé*; AKT I, 64: ⁷⁾ *lu i-ši-im* ⁸⁾ *lu-li-im*; Kt. k/k 79: ¹⁾ *i-na* 9 GÚ 25 *ma-na* ²⁾ *lu-li-im*.

¹² Dercksen 2005: 29.

- ú tí-tù-ri-im
 15 mì-ma a-nim a-šu-mì
 Ha-nu-nu ½ ma-na URUDU SIG₅
 18 GÍN SIG₅ mu-šú-šu
 k. 2/3 ma-na ša Aš-du
 10 GÍN mu-šú-šu
 sk. 20 10 GÍN SIG₅ i-na A-li-a-ša
 a-na¹ ba-ru-ú-tim mì-ma a-nim
 ša¹ Na-ni

Tercüme: ¹⁻²⁾ 1 ½ mina iyi bakır Alahum'a, ³⁻⁵⁾ 1 mina iyi bakır onun hissesi olarak, 2/3 mina kırık bakır *rabişum* için, ⁶⁻⁷⁾ 6 şekel iyi bakır onun çıkış (ta ödemesi gereken) meblağı (olarak) Aliaša'da, ⁸⁻¹⁰⁾ 4 şekel (bakır) Taša'da onun misafir evi(nde) bizzat ben ödedim. ¹¹⁻¹²⁾ 2/3 mina bakır yol masrafları (için), ¹³⁻¹⁴⁾ ¼ şekel (bakır) güvenlik ve köprü için; ¹⁵⁻¹⁶⁾ bunların hepsi Hanunu adına (dır). ½ mina iyi bakır, ¹⁷⁾ 18 şekel iyi (bakır) onun çıkış (ta ödemesi gereken) meblağı (olarak), ¹⁸⁾ Ašdu'nun 2/3 mina (bakır), ¹⁹⁻²²⁾ 10 şekel'i onun çıkış (ta ödemesi gereken) meblağı (olarak), Aliaša'da (gerektiğinde harcamak için) hazır tutulan 10 şekel iyi (bakır), bunların hepsi Nani'nin (dir).

str. 6, 17, 19: *mu-šú-šu*: bu kelime için CAD M/II C, s. 250'de vadesi dolmuş, ödenmesi gereken, bir kimsenin hakkı ve çıkış meblağı anlamları verilmektedir. Belgemizdeki geçişi dikkate alındığında, kelimeyi "çıkış meblağı" anlamında kullanmanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz¹³.

str. 8: *i-na Ta-ša-a*: Bu yer adı Kültepe belgelerinde ilk defa geçmektedir. Hititçe metinlerde, hem dağ, hem de yer adı olarak geçen, Hulaia Nehri Ülkesi sınırları içinde gösterilen ve Akdeniz sahillerinde aranan Taša¹⁴ ile ses benzerliğinin dışında irtibatlı olmamalıdır.

str. 12: *ta-ši-a-ti-im*: AHW s. 1340'da "nakil masrafları" manası verilen *tašši'atum* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AKT II 1995: 79.

str. 18: Ašdu, Kültepe metinlerinde nadir geçen şahıs adlarından biridir. TC III 202, 19; C 27, 7: Kt. a/k 244, 4 ve Kt. 87/k

¹³ Bu hususta bkz. Dercksen 2004: 72.

¹⁴ del Monte-Tischler 1978: 409; del Monte 1992: 163.

179, 2 de geçen bu ismin metnimizdeki Aşdu şahıs adı ile olan bağlantısı tespit edilememiştir.

str. 21: *a-na¹ ba-ru-ú-tim*: Kelimeyi; CAD B 120'de, I. kalıpta "elde edilebilir olmak?, pazarda olmak?", II. kalıpta ise "pazara getirmek?, satmak için arz etmek?" anlamları verilen ve Dercksen 1996: 50 vd. da ticarî bir fonksiyonu olması gerektiği belirtilen *barû* fiiliyle ilgili görüyor ve fiilin II. kalıptaki isimleşmiş mastar hâlinin abstre formu olarak değerlendiriyoruz. İfade henüz yayınlanmamış olan Kt. c/k 441 metninde de geçmektedir: ³⁰⁾ 1/3 *ma-na* URUDU *a-na šî-bu-tim* ³¹⁾ 15 GÍN URUDU *a-na ba-ru-ú-tim* ³²⁾ *mî-ma a-nim i-na Ta-ad-hu-ul* ³³⁾ 3 GÍN AN.NA *a-na* ³⁴⁾ *ki-ra-nim i-na Šu-ùh-ru*. Görüldüğü üzere kelime, bu metinde de yukarıda belirtildiği gibi, ticarî bir faaliyeti ifade etmek üzere, aynı türden faaliyetlerle birlikte kullanılmıştır. Biz, ifadedeki bakır miktarını pazara arz edecek kadar fazla bulmadığımızdan, yukarıda aktardığımız yerlerdeki açıklamalardan farklı olarak ona "(gerektiğinde harcamak için) hazır tutulan" anlamını vermek istiyoruz.

3. Aliaşa adının geçtiği bir diğer metin Kt. n/k 250 numaralı belgedir. Metinde çeşitli şahıslara yapılan bakır ve gümüş ödemeleri kayıtlıdır.

Kt. n/k 250

	13	<i>ma-na</i> URUDU SIG ₅ <i>I-ku-num</i> GAL DUMU <i>E-lá-lí il₅-qé</i> URUDU <i>šu-a-tí ša A-li-a-ša</i>
	5	<i>il₅-qé-šu</i> 10 GÍN KÙ.BABBAR IGI <i>Ta-ki-il-A-šur ú ša A-li-a-ša</i> <i>a-na I-ku-nim</i> <i>áš-qúl</i> 10 <i>ma-na</i>
	k.	URUDU SIG ₅ <i>a-na</i>
ay.	10	<i>Ma-nu-um-ki-A-šur</i> <i>áš-qú-ul</i> 1/2 GÍN 22 1/2 ŠE KÙ.BABBAR <i>i-na ša tup-pí-a</i> <i>Ha-na-na-ru-um</i>
	15	<i>i-na li-bi-a</i> <i>i-ri-ha-am</i>

Tercüme: ¹⁻³⁾ 13 mina iyi bakırı Elal'nin büyük oğlu İkunum aldı. ⁴⁻⁵⁾ O bakırı, Aliaşalı onu aldı. ⁵⁻⁸⁾ 10 mina gümüşü Takil-Aššur ve Aliaşalı'nın huzurunda İkunim'e tarttım. ⁸⁻¹¹⁾ 10 mina iyi bakırı Mannum-ki-Aššur'a tarttım. ¹²⁻¹⁶⁾ tabletimde kayıtlı ½ şekel 22 ½ *še'um* gümüşü, Hananarum bende bırakmıştır.

str. 4, 6: *ša A-li-a-ša* yazılışı, Aliaşa yer adı ile ilgili olan bir kimseyi ifade etmiş olmalıdır. Bu yazılışla, adı belirtilmeyen şahsın Aliaşa'lı olduğu vurgulanmak istenmiş ya da o şehirle ilgisi olan bir kimsenin kastedilmiş olabileceği sonucunu çıkarıyoruz. Nitekim aşağıdaki metinler, isimleri kullanılarak, şahısların yer adlarıyla irtibatını göstermektedir:

CCT 4, 29a: ⁸⁾ ... *šú-ḫa-ru / ù Ku-[n]i-l[im]* ⁹⁾ *ša Ab-ri-im li-it-bu-lu-nim*,

ATHE 6b: ²⁾ ... *i-še-er* ³⁾ *Iš-pu-nu-ma-an ù* ⁴⁾ *[T]a-li-a ú Ta-li-iš me-er-e-šu* ⁵⁾ *[š]a A-ma-li-a Pu-šu-ke-en₆ i-šu*.

Başka örnekler de verilebilecek bu metin yerleri, şahısların isimlerinin, bir sebepten ilişkili oldukları yer adlarıyla birlikte kullanıldıklarını göstermektedir. Genellikle, bir yere aidiyeti belirtmek amacıyla kullanılan elemanlar Akadça'da *-i-u-um*, *i-a-am*, *-i-i-im* ekleridir. Metnimizden, kişinin adı belirtilmeksizin, bir yere aidiyetini belirlemek ve o şahsı ifade etmek üzere ayrıca "*ša* yer adı" formunun da kullanıldığını anlaşılmaktadır.

ša A-li-a-ša yazılışını, Šaliaşa okuyarak şahıs adı olarak da değerlendirmek mümkündür. Fakat Eski Asurca metinlerde böyle bir şahıs adına rastlanmaması ve Aliaşa'nın, bu metin hariç, geçtiği diğer metinlerin hepsinde *ša* olmaksızın açıkça bir yer adı olarak kaydedilmesi sebebiyle, bu yazılışı da yer adı olarak kabul etmenin daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

str. 16: *i-ri-ḫa-am*, AHW s. 979'da "arta kalmak" manası verilen *riāḫu(m)* fiilinin statif-ventif formu olup, Veenhof 1972: 260 ve Ulshöfer 1995: 51, 191, 262'de "belli bir meblağı birisine "bırakmak" karşılığında kullanılmıştır.

Aliaşa'nın lokalizasyonu üzerine:

Çalışmamızın başında Aliaşa adı ile ses benzerliği olan bazı yer adlarından bahsetmiştik. Bunlardan biri olan Āl-Iaša'yı, Dercksen,

Aliaša ile aynı yer olarak kabul etmekte ve Aliaša'nın Wahşuşana yakınlarında olması gerektiğini belirtmektedir¹⁵. Fakat Aliaša, geçtiği metin yerlerinin hepsinde *A-li-a-ša* telaffuzuyla kayıtlıdır. *Āl-Iaša* ise, *a-al I-a-ša* şeklinde yazılmıştır ve "İaša şehri" manasına gelmektedir. Bize göre bu ikisi aynı şehir olmamalıdır.

Hititçe metinlerde geçen Ališa şehrinin dışında, makalemizin başında belirttiğimiz diğer yer adları ile *Aliaša*'nın kanaatimizce bağlantısı olmamalıdır. Hititçe yer adı Ališa'nın, Aliaša ile olan ses benzerliği ve lokalizasyonu ile ilgili teklifler dikkate alındığında bu iki yer adının eşitliği mümkün görünmektedir. ^{URU}*a-li-ša*, ^{URU}*a-li-ša-a-il* ve ^{URU}*a-li-ša-il* olarak farklı yazılışları bulunan Ališa, Hititçe belgelerde bir kült merkezi olarak belirtilmektedir. Lokalizasyonu ile ilgili farklı görüşler ileri sürülen bu şehir, Kızılırmak kavisi içinde kalan Yıldızeli yakınlarında, Mecitözü civarında ve Ankuwa/Alışar'ın güneybatısındaki bölgede aranmaktadır¹⁶.

Yukarıda ele aldığımız Kültepe belgeleri, Aliaša'nın lokalizasyonuna dair doğrudan bilgiler vermemekte, ancak, ipuçları denebilecek birtakım ifadelerle sahip bulunmaktadır. Bunlardan biri, Kt. n/k 336 numaralı metinde Aliaša'nın Tawinia ile birlikte geçmesidir. Belgede, Aşşur-imitti adlı şahıs Huraşanum'dan Tawinia'ya girdiği gün kendisinin bulunduğu yere gelmesini istemektedir. Ayrıca *lulūm* (antimon) madeni ile ilgili olarak, 10 gün için bağlantı yapmış olduğunu belirterek, Aliaša'ya 10 güne kadar ulaşamaması durumunda, ticarî malını Aliaša'da bırakıp kendisinin bulunduğu yere gelmesi isteğini yinelemektedir. Belgenin Kültepe'de bulunması sebebiyle, Aşşur-imitti'nin Kaniş'ten yazdığını kabul edersek, Aliaša Kaniş ile Tawinia arasında bir yerde olmalıdır. Koloni Çağı'nın önemli şehirlerinden biri olan, belgelerden *rubā'um* tarafından idare edildiğini¹⁷ ve bir kārūm teşkilatına sahip olduğunu bildiğimiz¹⁸ Tawinia, genellikle Boğazköy–Merzifon arasına veya Boğazköy yakınlarında bulunan, Klasik dönemdeki adı Tavium, modern adı Büyük Nefesköy olan yere lokalize edilmektedir¹⁹.

¹⁵ Derksen 1996: 138, n. 431.

¹⁶ del Monte-Tischler 1978: 8-9; del Monte 1992: 3

¹⁷ Kt. f/k 183, 7; Kt n/k 388, 7.

¹⁸ POAT 9, 11; Kt. f/k 183, 4; Kt. k/k 89, 21 (K. Hecker tarafından yayınlanacaktır); Kt. n/k 473, 20-21; 1252, 22; Kt. 88/k 913, 1-2; Kt. 92/k 203, 4-6; Kt 93/k 647, 3 (C. Michel tarafından yayınlanacaktır).

¹⁹ Nashef 1991: 116-117; del Monte-Tischler 1978: 417; del Monte 1992: 167.

Aliaša'nın lokalizasyonuna yönelik bir diğer ipucu ise, Kt. n/k 1307 numaralı belgenin 15. satırında geçen *titurum* "köprü" kelimesidir. Metinde köprüde yapılan bir ödeme kayıtlıdır. Ödemenin nehir üzerindeki bir köprü geçişi için yapıldığı kabul edilirse, Aliaša'ya ulaşmak için bir nehirden geçilmelidir. Bu nehrin Kızılırmak veya bir kolu olması gerekir. Çünkü Aliaša'nın Tawinia yakınlarında, yani Kızılırmak kavisinin içinde olduğunu düşünürsek, Kaniş'e ulaşabilmek için Kızılırmak'ın geçilmesi gerekmektedir.

Bu bilgilere göre; Dercksen tarafından Wahşuşana yakınlarında aranan²⁰, Forlanini tarafından ise²¹, Dercksen'in bu teklifine istinaden, Burdigalense Itinerarium'da adı geçen ve Bala yakınlarındaki Afşar'a lokalize edilen Aliassum ile bir tutulan Aliaša şehri, Büyük Nefesköy ile aynı yer olduğunu düşündüğümüz Tawinia çevresinde aranmalıdır.

Ayrıca, Kt. n/k 1307 numaralı belgenin 8. satırında geçen ve "han, kervansaray" karşılığındaki *būt wabrim*'i olduğunu öğrendiğimiz Taşa yerleşimi de Aliaša yakınlarında olmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKT I 1990: E.Bilgiç-H.Sever-C.Günbattı-S.Bayram, *Ankara Kültepe Tabletleri (AKT) I*. Ankara 1990.
- AKT II 1995: E.Bilgiç-S.Bayram, *Ankara Kültepe Tabletleri (AKT) II*. Ankara 1995.
- Bayram 1994: S.Bayram, "Kültepe Metinlerinde Geçen Yeni Yer Adları ve Bunların Değerlendirilmesi", *XI.T.T. Kongresi Bildirileri 1*, 1994: 211-234.
- Bayram 1997: S.Bayram, "New and Some Rare Geographical Names in the Kültepe Texts", *ArAn III*, 1997: 41-66.
- Bilgiç 1946: E.Bilgiç, "Anadolu'nun İlk Yazılı Kaynaklarındaki Yer Adları ve Yerlerinin Tayini Üzerine İncelemeler", *Belleten 39*, 1946: 381-423.
- Dercksen 1996: J.G.Dercksen, *The Old Assyrian Copper Trade in Anatolia*. İstanbul 1996.
- Dercksen 2005: J.G.Dercksen, *Old Assyrian Institutions*. Leiden 2004.

²⁰ Dercksen 1996: 138, n. 431.

²¹ Forlanini 2005: 14.

- Dercksen 2005: J.G.Dercksen, "Metal According to Documents from Kültepe-Kanish Dating to the Old Assyrian Colony Period", *Anatolian Metal III. Der Anschnitt*, Beiheft 18, 2005: 17-34.
- Forlanini 2005: M.Forlanini, "Notes sur la géographie anatolienne dans les textes paléo-assyriens", *N.A.B.U.*, 2005: 1-15.
- Gökçek 2004: G.Gökçek, "Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Anadolu'da Kervan Güzergâhları ve Taşımacılık", *Turkish Journal of Social Research*, Year 8, issue 1, 2004: 151-164.
- Günbattı 1997: C.Günbattı, "Kültepe'den Akadlı Sargon'a Âit Bir Tablet", *ArAn III*, 1997: 131-155.
- Günbattı 2002: C.Günbattı, "Kültepe'den Kervan Güzergâhlarına Işık Tutan İki Belge", *ArAn V*, 2002: 79-87.
- Günbattı 2004: C.Günbattı, "Two Treaty Texts Found At Kültepe", *Assyria and Beyond Studies Present to Mogens Trolle Larsen, Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten, Leuven*, 2004: 249-268.
- Kuzuoğlu 2000: R.Kuzuoğlu, "Koloni Devrinde Kaniş Krallığı ve Komşuları", *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Sempozyumu*, 2000: 325-334.
- del Monte-Tischler 1978: G.F.delMonte-J.Tischler, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes VI*, Wiesbaden 1978.
- del Monte 1992: G.F.delMonte, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes VI/2*, Wiesbaden 1992.
- Nashef 1991: Kh. Nashef, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes IV*. Wiesbaden 1991.
- Orlin 1970: L.L.Orlin, *Assyrian Colonies in Cappadocia*. The Hague 1970.
- Özkan 1998: S.Ö.Savaş, *Anadolu Hiyeroglif Yazularında Geçen Tanrı, Şahıs ve Coğrafya Adları*. Ege Yayınları, İstanbul 1998.
- Ulshöfer 1995: A.M.Ulshöfer, *Die Altassyrischen Privaturkunden* (FAOS Beih. 4), Stuttgart 1995.

Kt. n/k 336

*Ön yüz**Üst kenar**Arka yüz*

Alt kenar

Sol kenar

Kt. n/k 1307

Ön yüz

Üst kenar

Arka yüz

Alt kenar

Sol kenar

Kt. n/k 250

Ön yüz

Üst kenar

Arka yüz

